

סוגיות בדף היומי

כתובות קי"א. "ואם אין אתה עולה הזהר בשלשה דברים"

לחול'ל וכיצד יתכן שבא"י יקרה כזה דבר שיהודי יכעס על חברו עד כדי רציחה, והרי התורה אמרה במפורש שרק שם יתכן "לב רגז" ולא בא"י. אמר לו עולה באותה שעה שנעשתה הרציחה היו בגבולות חו"ל כך שהפסוק אמנם התקיים. משתמע מדברי הגמ' שמה שנאמר "ונתן לך ה' שם לב רגז" נא' דווקא בבבל ולא בא"י והנה בהמשך הפסוק נא' "...שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש" (כ"ח, ס"ה) הגמ' במס' נדרים אומרת מהו "דאבון נפש" הווי אומר אלו התחתוניות כאב הגוף התחתון, מעתה טוען הרב מטצ'ובין הגמ' שם בנדרים מדייקת שהפסוק מתייחס דווקא לבבל ולא לא"י ובפסוק גם נאמר לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש, נמצא ששלושת הדברים הללו; לב, עינים ותחתוניות כאן בבבל הם יכולים להציק, אבל לא בא"י שהרי ונתן לך ה' שם בבבל כתוב, וא"כ מובנים להפליא דברי האגרת אם אין אתה עולה הזהר בשלושה דברים אל תרבה בישיבה שישבה קשה לתחתוניות, הרי זה "דאבון נפש", אל תרבה בעמידה, שעמידה קשה ללב הרי זה "הלב רגז", ואל תרבה בהליכה, שהליכה קשה לעינים הרי זה ה"כליון עינים", שלושת הדברים שנוהגים רק שם. אבל בא"י אין לא לב רגז, ולא כליון עינים, ולא דאבון נפש, ולכן רק אם אין אתה עולה הזהר בשלושה דברים, (האדמו"ר מטלנא שליט"א)

כתובות קי"ב. "א"ל דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דזכינא לה"

יכול להתחדש איזה עיכוב שימנע אותו מהמצוה. וכיון שרב זירא היה ירא חטא הוא פחד שמא הוא עלול להכשל באיזה חטא ויגזר עליו שלא יוכל להכנס לארץ דומיא דמשה ואהרן. [זירא בגימטריא מאתיים ושמונה עשרה [218] כמניין של יר"ח כלומר ירא חטא וק"ל].

[האר עינינו]

כתובות קי"ב. "אמי ור' אסי הווי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא"

היתה פונה והיה נעשה קריר, דהיינו שהיו נמצאים בטולא, לא היו עוזבים מקומם ונשארים לשבת בצל אע"פ שהיה קר. ובקיץ היו יושבים מלכתחילה במקום של צל וכשהשמש היתה מגיעה והיה נעשה להם חם היו נשארים במקומם, וזה מש"כ בגמרא שהווי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא, וכל זה כדי להראות את חובתם לאקלימה של ארץ ישראל שהמקום נוח, ובקיץ אפי' בשמש נעים לשבת בה, ובחורף אפי' במקום של צל נוח לשבת בה. וכך הראו באופן בולט את מעלתה של ארץ ישראל כנלע"ד.

[האר עינינו]

כתובות קי"ב: "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנא' כי עץ נשא פרי תאנה וגפן נתנו זיתים"

יטענו פירות. ועוד שבזמן ביאת משיח יהיה העולם בבחינת גן עדן, והרי בגן עדן היו עצי מאכל ולא אילני סרק, שעצם מציאות אילני סרק הם כתוצאה מחטא אדם הראשון ומכך שהאדמה התקללה, וגם זה בכלל הקללה, אבל לעתיד לבוא תשרה הברכה בעולם בכלל, ובארץ ישראל בפרט, ה' יזכנו במהרה בימינו אמן.

[האר עינינו]

הדרך ערך מס' כתובות

"אם הבנת הרבה", אלא "למדת" אמרו, ותשתדל להבין, ואם תבין תבין, ואם לא – שכר למודך בידך: וכמאמר התנא [אבות ה, כג] לפום צערא אגרא. מה גם שאמרו "האדם שאינו לומד מפני שאינו מבין!" הוא פתוי היצר, יתמיד בלמודו, וסוף הבינה לבוא, שבראות הקב"ה חשקו בתורתו ודבקו בו, פותח לו מעיני החכמה, דכתיב [משלי ב, ו] "וכי ה' יתן חכמה, מפיו דעת ותבונה".

◇ ◇ ◇

הגמ' מספרת שאחיו של רבה שלחו לו מכתב שכונו לעלות לא"י ובסוף המכתב הזהירו אותו משלושה דברים "ואם אין אתה עולה... אל תרבה בישיבה שישבה קשה לתחתוניות, ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב, ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים. אלא שליש בישיבה, שליש בעמידה שליש בהליון".

נשאלת השאלה מה הקשר בין הצורך לעלות לא"י ובין סיום דבריהם "ואם אין אתה עולה... הזהר בשלושה דברים" וכי בדברים אלה צריך להזהר דווקא בחו"ל, ובארץ לא? האחרונים סבורים שזכות א"י היתה מגינה על רבה אילו היה עולה ולכן כתבו באגרת אם אין אתה עולה הזהר בשלושה דברים.

הגאון מטצ'ובין מסביר את דברי האגרת בטוב טעם ודעת ע"פ הגמ' במס' נדרים כ"ב. הגמ' מביאה שם ספור מענין: כאשר עולה ארץ ישראל נלוו אליו שני יהודים. אחד מהם שחט את חברו. שאל הרוצח את עולה האם נהגתי כראוי, ענה לו (מחשש שמא יתנפל גם עליו) שנהג כראוי. כשעולה הגיע ארצה שאל את רבי יוחנן גדול הדור, אולי חר'ש במה שעניתי החזקתי ידי עוברי עבירה, ענה לו רבי יוחנן נפשך הצלת. ממשיכה הגמ' ומספרת כשרבי יוחנן שמע את מה שקרה היה תמה, בפר' כי תבא בקללות נאמר "ונתן ה' לך שם לב רגז" שם הכוונה

ולכא' לא מובן, שהרי מה שמשה ואהרן לא זכו להכנס לארץ הוא מפני שנענשו שלא יכנסו לארץ ומה זה נוגע לרבי זירא, ואטו בזריזות תליא מילתא, אתמהא. וי"ל פשוט שהרי כתב המס' בפרק הזריזות [פ"ו] שכשהאדם עומד בפני מצוה לעשותה יש לו למהר ולא יניח לזמן שיתרבה בינתיים, משום שאין סכנה כסכנתו, שכל רגע

כתובות קי"ב: "ר' אמי ור' אסי הווי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא"

פירש"י, "כשהשמש הגיעה למקום שהן יושבין וגורסין וחמה מקדרת עליהן עומדין משם לישב בצל, ובימי הצנה עומדין מן הצל ויושבין בחמה כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ארץ ישראל". וקשה לי דאם כן מאי רבותייהו של ר' אמי ור' אסי, הרי כל אדם עושה כן כדי שלא יצטער, ואם כי הם היו עושים זאת כדי שלא להתרעם על ישיבת ארץ ישראל, מ"מ קשה לומר שזה היה דבר מיוחד או יוצא דופן, שהרי כאמור כל אחד היה עושה כן וצ"ע. ולולא דמסתפינא הייתי אומר שהכוונה היא כך, בחורף הם היו הולכים מלכתחילה לישב בשמש כדי להתחמם, וכשהשמש

כתובות קי"ב: "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנא' כי עץ נשא פרי תאנה וגפן נתנו זיתים"

פירוש, דהרי אמרינן [סנהדרין צ"ח א'] "אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל". כלומר, שהסימן לקץ הגלות ותחילת הגאולה היא ע"י שהעצים יתנו פירותיהם, וזה מראה על תהליך של צמיחה והתחדשות א"כ בודאי שבזמן הגאולה עצמה דהיינו לימות המשיח הרי שם הצמיחה וההתחדשות יהיו כל כך חזקים עד שאפילו אילני סרק

ואל יעלה על דעתך כאשר עלה בדעת הרבה שנאבדו בידם באמרם כיון שמכיר אני בעצמי שאין בדעתי להבין ולהשכיל, איני עוסק בתורה! – טועה הוא בדבר, שהרי הוא מחוייב לעשות מה שנצטווה לעשות, ואם יבין יבין, שהרי "והגית בו יומם ולילה" כתיב [יהושע א, ח], ולא כתיב "ותבין בו", וכן תמצא בדברי התנא [אבות ב, טז]: אם למדת תורה הרבה, נותנין לך שכר הרבה, ואינו אומר